

Keten in hokken

ONDERZOEK NAAR HOKKEN EN KETEN IN FRYSLÂN

J. Snippe

R. Boxem

B. Bieleman

INTRAVAL
bureau voor onderzoek & advies

Keten in hokken

ONDERZOEK NAAR HOKKEN EN KETEN IN FRYSLÂN

December 2007

INRAVAL
Groningen-Rotterdam

COLOFON

© Stichting INTRAVAL

Postadres:
Postbus 1781
9701 BT Groningen
E-mail info@intraval.nl

www.intraval.nl

Kantoor Groningen:
Sint Jansstraat 2C
Telefoon 050 - 313 40 52
Fax 050 - 312 75 26

Kantoor Rotterdam:
Goudsesingel 184
Telefoon 010 - 425 92 12
Fax 010 - 476 83 76

December 2007

Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Tekst: J. Snippe, R. Boxem, B. Bieleman
Opmaak: M. Boendermaker
Druk: Repro GMW
Opdrachtgever: Regiopolitie Fryslân en Provincie Fryslân

ISBN 978-90-8874-023-7

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Hoofdstuk 1 Inleiding	1
1.1 Probleemstelling en onderzoeksvragen	2
1.2 Onderzoeksopzet	3
1.3 Leeswijzer	4
Hoofdstuk 2 Aantallen	5
2.1 Verloop onderzoek	5
2.2 Aantallen en spreiding	7
2.3 Incidenten	8
Hoofdstuk 3 Bezoeken	10
3.1 Veldwerk	10
3.2 Keetbezoekers	11
3.3 Activiteiten	13
3.4 Levensfasen	15
3.5 Omgeving	17
3.6 Hangplekken Leeuwarden	18
Hoofdstuk 4 Conclusies	20
Literatuur	24
Bijlage 1 Overzicht bekende keten	25
Bijlage 2 Overzicht bezochte keten	26
Bijlage 3 Locatie en status keten	27
Bijlage 4 Methodologie	29

1. INLEIDING

De aanwezigheid van hokken en keten houden de bestuurlijke en maatschappelijke gemoederen sinds enkele jaren sterk bezig. In de media wordt door bestuurders geklaagd over jongeren die na keetbezoek in zwaar beschonken toestand op straat worden aangetroffen (De Telegraaf 31 maart 2005). Het drankgebruik in hokken en keten zou naast vormen van overlast, bijvoorbeeld lawaai-overlast voor omwonenden, ook openbare orde problemen met zich meebrengen, die zich in de weekeinden, wanneer de keten vooral worden bezocht, het sterkst zouden voordoen. Het zou dan onder meer gaan om problemen zoals vandalisme, vernielingen van bushaltes, autospiegels en winkelruiten en verkeersovertredingen als rijden onder invloed. Eerder onderzoek laat een samenhang zien tussen alcoholgebruik en keetbezoek bij jongeren in de middelbare schoolleeftijd (Bieleman et al. 2006, Korte 2007).

Er wordt echter niet alleen negatief tegen het bestaan van hokken en keten aangekeken. Zo zouden keten in plattelandsgemeenten ook een sociale functie hebben waar jongeren de mogelijkheid hebben om elkaar te kunnen ontmoeten (De Volkskrant 22 augustus 2007; Trouw 24 augustus 2007). De keten dragen er zo aan bij dat de jongeren minder hanggedrag op straat vertonen. Mede door verschillende visies verschilt de aanpak van keten per gemeente (zie ook STAP 2005). Zo is in de Overijsselse gemeente Dalfsen in 2004 bijvoorbeeld een 'keet van het jaar-verkiezing' georganiseerd (gemeente Dalfsen 2004) en gedoopt de gemeente Barneveld de keten zolang deze aan de door de gemeente opgestelde voorwaarden voldoen (Reformatorisch Dagblad 4 april 2007). Aan de andere kant zijn in de gemeente Putten zijn de keten per juli 2007 verboden (CCV 2007). In hoeverre de jongeren na hun keetbezoek betrokken zijn bij verstoringen van de openbare orde of agressie en geweld in het uitgaansleven is echter niet duidelijk. Als zij na het keetbezoek op stap gaan, vallen zij immers niet of nauwelijks meer op tussen de overige bezoekers van uitgaansgelegenheden.

Hokken en keten zijn ontmoetingsplekken van veelal jongeren die zij in schuren en caravans op het platteland creëren. Deze jeugdonderkomens kunnen op openbare of op particuliere grond staan. Een belangrijk kenmerk van hokken en keten is dat zij door jongeren zelf worden beheerd. Hoewel het over hetzelfde fenomeen gaat, bestaat er een verschil tussen een hok en een keet. Een hok bevindt zich meestal in een bestaande locatie (bijvoorbeeld een omgebouwde schuur of fietsenhok). Een keet staat meestal los op het erf en wordt daar speciaal neergezet. Omdat het over hetzelfde fenomeen gaat, zullen in dit onderzoek beide termen afwisselend worden gebruikt. Het exacte aantal aanwezige hokken en keten in Friesland is niet duidelijk. In enkele regio's zijn in de afgelopen jaren inventarisaties uitgevoerd, maar een volledig en actueel overzicht ontbreekt momenteel. Wel is het duidelijk geworden dat hokken en keten in de provincie Friesland veel voorkomen (Partoer 2007).

Volgens de Stichting Alcohol Preventie (STAP) zou Nederland naar schatting zo'n 1.500 van dergelijke keten kennen (Mulder 2005). Keten zijn met name populair rond kleine kernen op het platteland; in (grotere) steden komen ze niet of nauwelijks voor. Er is daar vaak geen ruimte om een keet of stacaravan te plaatsen. Naar schatting bezoekt een kleine 15 procent van alle Nederlandse tieners wel eens een keet. De 51 keten die in het door STAP uitgevoerde veldonderzoek zijn bezocht, bestaan gemiddeld vijf jaar. De bezoekers van deze keten zijn meestal tussen de 13 en 23 jaar. De meeste keten zijn alleen op

vrijdagavond en zaterdagavond geopend, waarbij - zonder vergunning - alcohol tegen betaling wordt verstrekt aan jongeren van gemiddeld 18 jaar, meestal zonder winstoogmerk.

Gezelligheid, een eigen plek, maar ook het drinken zelf en de relatief lage kosten zijn belangrijke motieven voor jongeren om in deze keten samen te komen. Verder is volgens Mulder (2005) het alcoholgebruik in de keten hoog. Het alcoholgebruik bestaat vooral uit de consumptie van bier. De jongeren zouden gemiddeld een half krat per avond drinken, wat gelijk staat aan vijftien glazen. Na afloop van de keetavond stappen zij op de fiets, de brommer of vertrekken ze met de auto. Een deel gaat na het keetbezoek naar huis, voor anderen staat een keetavond vooral voor indrinken. Zij zetten de avond voort in de horeca.

De aanpak van hokken en keten door gemeenten is tot nog toe vooral terughoudend geweest. Veel gemeenten gedogen de gelegenheden. Jongeren zouden minder overlast veroorzaken zolang zij een eigen onderkomen hebben. De afwezigheid van een eigen hok of keet en het ontbreken van een jeugdsoos zou daarentegen vaak leiden tot verveling, hanggedrag en vormen van agressie en baldadigheid.

1.1 Probleemstelling en onderzoeksvragen

De probleemstelling van het onderzoek luidt als volgt:

Wat is de aard en omvang van openbare orde problemen, vandalisme, geweld en verkeersonveiligheid veroorzaakt door bezoekers van hokken en keten in Friesland?

Hieruit zijn de volgende onderzoeksvragen af te leiden:

1. Wat is de omvang van de problematiek, met andere woorden hoe vaak verstoren keetbezoekers de openbare orde, richten zij vernieling aan of plegen zij geweld?
2. In hoeverre zijn zij betrokken bij verkeersongevallen?
3. Wat is de relatie met alcoholgebruik?
4. Waar doet dit gedrag van keetbezoekers zich in geografisch opzicht met name voor?

Voorstudie

De Regiopolitie Fryslân en de Provincie Fryslân hebben namens het Regionaal College onderzoeks- en adviesbureau INTRAVAL gevraagd onderzoek te doen naar bezoekers van hokken en keten en verstoringen van de openbare orde en de (verkeers)veiligheid in Friesland. Voor de bijeenkomst van het Regionaal College op 25 april jl. is reeds een eerste rapportage opgesteld. Uit deze voorlopige inventarisatie blijkt dat in de provincie Friesland 262 keten zijn gevestigd. Ondanks een beperkte onderzoeksperiode en een aanvankelijk gedateerde adressenlijst met keten zijn in deze voorstudie in totaal 40 keten bezocht. Bij 16 keten zijn jongeren aangetroffen, terwijl bij 15 keten geen jongeren aanwezig waren¹ en vijf keten in het geheel niet meer in bedrijf bleken te zijn. Naast deze vijf opgeheven keten zijn vier locaties bezocht waar volgens de adressenlijst een keet zou zijn, maar die op de desbetreffende plek niet is aangetroffen. Het relatief grote aantal gesloten keten wordt vooral geweten aan de koudere periode in het vroege voorjaar waarin het veldwerk heeft

¹ Wel is vaak van de eigenaar van de grond waarop de keet staat informatie verkregen over de achtergrond van de bezoekers van de keet. Daaruit kon tevens worden opgemaakt dat de keet wel in gebruik is, maar op het moment van bezoeken (vrijdag- of zaterdagavond) was gesloten.

plaatsgevonden, terwijl de opgeheven en niet aangetroffen keten zijn te wijten aan verouderde adressenlijsten.

Het beperkte aantal in bedrijf zijnde keten en bevroegde jongeren maakt dat er voorzichtigheid was geboden met een veralgemenisering van de verkregen informatie. De aangetroffen keten zijn zeer divers, zowel wat betreft bezoekers als wat betreft de functie die de keet voor hen vervult. Dit betekent dat meer keten moeten worden bezocht om een vollediger en representatiever beeld te verkrijgen.

Aanvullend onderzoek

Tijdens de dataverzameling in het voorjaar is naar voren gekomen dat de lijst met hokken en keten die via de politie en gemeenteambtenaren is verkregen niet een volledig en actueel beeld geeft van de aanwezige hokken en keten. Bij meer dan de helft van de adressen is geen exacte locatie van de hok of keet bekend. Indien er wel exacte locatiegegevens bekend zijn, blijkt bij bezoek dat bij een deel nooit een keet heeft bestaan of dat de keet al meerdere jaren gesloten is. Omdat tijdens de voorstudie ook relatief weinig keten zijn aangetroffen met jeugdige bezoekers, terwijl politie en bestuurders van de provincie hiervan wel signalen krijgen, is besloten om met geactualiseerde lijsten nogmaals op pad te gaan.

1.2 Onderzoeksopzet

Voor het onderzoek is allereerst gebruik gemaakt van registratiegegevens van de politie. Vervolgens zijn ter duiding van de gegevens enkele gesprekken gevoerd met medewerkers van de politie, zijn hokken en keten bezocht en gesprekken gevoerd met bezoekers en eigenaren van hokken en keten.

Gegevens politie

In X-pol legt de politie alle contacten tussen burger en politie vast. Hierbij kan het gaan om meldingen en aangiften. Van alle meldingen en aangiften worden het incident en de locatie vastgelegd. Indien de politie gevolg geeft aan de melding of aangifte worden tevens de naam en geboortedatum van betrokkenen geregistreerd. Zij worden als verdachte, getuige of betrokkene in X-pol geregistreerd. In het systeem kan worden gezocht op soort incident, locatie en persoon. Alle incidenten zijn onder een specifieke code ingevoerd.

In dit onderzoek zijn van een beperkt aantal relevante incidentcodes de mutaties die zich in 2006 hebben voorgedaan voor de hele provincie Friesland opgevraagd. Uit X-pol zijn de volgende incidenten geselecteerd: vernieling van/aan auto; vernieling overige objecten; baldadigheid; rijden onder invloed alcohol; snelheidsovertreding; bedreigingen; en mishandeling. De incidentcodes zijn geselecteerd voor donderdag, vrijdag en zaterdag van 22.00 uur 's avonds tot 08.00 uur de volgende ochtend. Per incident zijn de volgende gegevens toegevoegd: melding of aangifte; datum; dag; tijdstip; plaats (straatnaam, woonplaats en postcode); geboortedatum betrokkene(n)/verdachte(n). Per incident is naast de code tevens locatie, dag, tijdstip, geboortedata van betrokkenen en een korte beschrijving van het incident in de zogenoemde 'vrije ruimte' opgevraagd. De locaties maken een indeling naar gemeente en straat mogelijk en zijn te vergelijken met een door de politie en de gemeenten verstrekte lijst van locaties van hokken en keten. De analyse moet laten zien of de selectie van incidenten zich op bepaalde dagen (donderdag, vrijdag, zaterdag) en tijdstippen ('s avonds/'s nachts) significant vaker heeft voorgedaan in de directe omgeving van hokken en keten dan in de rest van de provincie. Tevens is nagegaan of de daders van, dan wel betrokkenen bij, incidenten met name jongeren zijn die mogelijk keten en hokken hebben bezocht.

Bezoeken keten en gesprekken met bezoekers

In de voorstudie zijn 40 keten, verspreid over de provincie, door de onderzoekers bezocht. Doel van deze bezoeken is zicht te krijgen op belangrijke kenmerken van de hokken en keten en de bezoekers. Voorbeelden van kenmerken zijn: het aantal wekelijkse bezoekers per keet; de gemiddelde leeftijd van de bezoekers; de ligging van de keet ten opzichte van omwonenden en ten opzichte van uitgaansgelegenheden. Met de aanwezige bezoekers zijn korte (groeps)gesprekken gehouden. Er zijn onder meer vragen gesteld over: het alcoholgebruik; uitgaan; verkeersdeelname na keetbezoek; overlast en criminaliteit. Verder is gevraagd naar enkele achtergrondkenmerken (geslacht en leeftijd,) van de keetbezoekers. Verder is per keet een observatieformulier ingevuld over de ligging en algemene kenmerken van de keet en bezoekers (openingstijden, groepsgrootte).

Uit het eerste deel van het onderzoek is gebleken dat de adressenlijst met de locaties van de keten verouderd is. Daarom is in juni 2007 het verzoek gedaan aan de jeugdcoördinatoren van de politie in alle Friese gemeenten om zo veel mogelijk actuele adressen van hokken en keten toe te sturen. Op basis van de in de voorstudie gebruikte lijst en deze aanvullende adressen is een meer geactualiseerde lijst bestaande uit 314 adressen samengesteld. Vervolgens zijn 54 nieuwe locaties bezocht.

Hangjongeren in Leeuwarden

Daarnaast zijn gesprekken met hangjongeren in de binnenstad van Leeuwarden gevoerd. In totaal zijn vier groepen hangjongeren (kort) geobserveerd en zijn (groeps)gesprekken gevoerd met jongeren die hiervan deel uit maken. Bij de observaties is geteld hoeveel jongeren er rondhangen, uitgesplitst naar geslacht en leeftijdscategorieën. Tijdens de gesprekken is evenals bij de keetjongeren onder meer gevraagd naar: alcohol- en drugsgebruik; roken; uitgaan; overlast en criminaliteit. Naast de gesprekken met de jongeren zijn gesprekken gevoerd met medewerkers jeugdwerk, politie en de gemeente Leeuwarden.

1.3 Leeswijzer

Het tweede hoofdstuk zal ingaan op de aantallen en de locaties van de bezochte keten. Tevens zal aandacht worden geschonken aan de wijze waarop deze informatie in de praktijk is verkregen. In het derde hoofdstuk zullen de bevindingen tijdens het bezoek van de hokken en keten en de binnenstad van Leeuwarden worden weergegeven. In het laatste hoofdstuk worden de conclusies van het onderzoek besproken die op basis van de bevindingen kunnen worden getrokken.

2. AANTALLEN

Zowel in het voorjaar als in de nazomer van 2007 zijn aan de hand van adressenlijsten van de politie verschillende hokken en keten in de provincie Friesland bezocht. Naast een beschrijving van het verloop van het onderzoek wordt in dit hoofdstuk een overzicht gegeven van de aantallen en spreiding van de hokken en keten. Tevens worden de uitkomsten van de vergelijking tussen de locatiegegevens en de X-pol gegevens besproken.

2.1 Verloop onderzoek

Bij de start van het onderzoek is van de politie een lijst met adressen van hokken en keten in de provincie Friesland ontvangen. Op de lijst staan ruim 200 jeugdontmoetingsplaatsen verspreid over Friesland. Naast hokken en keten staan er echter ook jeugdsozen op en worden er hangplekken van jongeren genoemd, met name in de steden Leeuwarden en Sneek. Van 35 jeugdontmoetingsplaatsen is een volledig adres beschikbaar. In niet alle gevallen blijkt het hierbij om een hok of keet te gaan; op deze lijst staan namelijk ook jeugdsozen. Van ruim 100 locaties is een straatnaam zonder huisnummer beschikbaar.

Op basis van de door de politie verstrekte lijst, aangevuld met enkele adressen van hokken en keten die op websites zijn aangetroffen², zijn de hokken op vrijdag en zaterdag bezocht vanaf een uur of acht 's avonds. De resultaten van deze eerste bezoeken zijn anders dan verwacht. Veel hokken op de adressenlijst blijken niet meer actief, soms al jarenlang (zeven of acht jaar) niet meer, of zijn niet te vinden op het adres dat op de lijst staat vermeld. Daarnaast lijkt het seizoen - het veldwerk is gestart in maart - minder geschikt te zijn voor het lokaliseren van keten. De eerste weekenden van het veldwerk vallen in maart, nog voor het ingaan van de zomertijd, waardoor enkele keten mede door de vroeg invallende duisternis lastig of niet te vinden zijn. Een enkele keer kan worden afgegaan op het geluid of de verlichting in de keet. Van geluid dat tot enige afstand van de keet te horen is blijkt echter geen sprake te zijn. Ook navraag in de omgeving van de vermoedelijke locatie van de keet kan niet altijd duidelijkheid verschaffen over de exacte locatie. In een enkel geval weten ook de burens niet af van het bestaan van een keet, terwijl die er soms wel blijkt te zijn. In een aantal gevallen is niet duidelijk geworden of op het adres van de lijst een keet is gevestigd. Na een eerste actualisatie via jeugdcoördinatoren komt de oude lijst op een totaal uit van 262 adressen. Een ander probleem bij de dataverzameling in de voorstudie is dat de exacte locaties van de hokken en keten niet bekend zijn. Van bijna de helft (45%) is een volledig adres met straatnaam en huisnummer bekend. Van een kwart (27%) is een onvolledig adres beschikbaar, meestal alleen de naam van de straat, soms met een nadere aanduiding ('achter garage' of 'op de heide'). Van het overige kwart van de hokken en keten (28%) is alleen de naam bekend van het dorp waar de keet of het hok staat. Bij de bezoeken aan de locaties blijkt echter dat bij een aantal adressen geen keet te vinden is (10%) of dat de keet al opgeheven is (12,5%).

Eerste actualisatie

In overleg met de politie Fryslân en de provincie is vervolgens afgesproken de lijst te actualiseren. Met de regionale jeugdcoördinatoren van de politie is hierover contact opgenomen. De jeugdcoördinatoren is gevraagd of zij beschikken over actuele adressen van

² De meeste websites van hokken en keten vermelden geen adres. Hooguit het dorp waar de keet staat wordt genoemd.

hokken en keten in hun regio. Uit diverse regio's zijn naar aanleiding van dit verzoek geactualiseerde adressenlijsten toegestuurd. De jeugdcoördinator van cluster West, de gebieden Joure en Lemmer, Sneek en Wymbritseradiel, Bolsward en Koudum heeft de lijst handmatig aangevuld en aangegeven welke keten niet meer in bedrijf zijn. Over Sneek, waar bijna geen keten zijn, is opgemerkt dat er momenteel redelijk veel overlast van drugs- en alcoholgebruik is op plekken waar jongeren rondhangen.

Voor de gemeente Opsterland is een lijst met 27 adressen van keten ontvangen. Uit de gemeenten Dongeradeel, Datumadeel en Kollumerland, waar in de eerste plaats op de door de politie verstrekte lijst geen enkele keet voorkwam, is een lijst met adressen van 18 keten verkregen. Uit Drachten zijn de locaties van drie hokken ontvangen. Over de gemeente Weststellingwerf wordt gemeld dat er geen keten lijken te zijn. In Ooststellingwerf is een caravan bij een woning in gebruik door jongeren als hok. Verder is bekend dat er twee caravans of keten in de plaats Elsloo moeten staan, maar aangegeven is dat hiervan geen adressen beschikbaar zijn. In Heerenveen zijn door de jeugdcoördinator twee keten getraceerd, waarvan de adressen zijn vermeld. Bij de gemeente Wymbritseradiel is geen actuele lijst met keten beschikbaar.³ Van drie keten is echter wel een locatie bekend en hiervan zijn ook de adressen aan de onderzoekers doorgegeven. Ook van de gemeente Lemsterland zijn nog twee adressen van keten verkregen. Aan de hand van deze geactualiseerde lijst is op de vrijdag- en zaterdagavonden verder gegaan met de bezoeken.

Aanvullend onderzoek

De bezoeken met de geactualiseerde lijst hebben meer succes. Er zijn vaker keten aangetroffen op de aangegeven locatie. Niet alle regio's hebben echter gereageerd op het eerste verzoek tot actualisering van de adressenlijst. Hierdoor zijn in een beperkt aantal gemeenten hokken en keten bezocht. Bij de start van het vervolgonderzoek is nogmaals het verzoek gedaan aan regionale jeugdcoördinatoren van de politie om actuele adressen aan te leveren.

Na dit herhaalde verzoek aan de politie zijn 97 'nieuwe' adressen ontvangen. Na een vergelijking met de oudere lijst blijken 50 adressen echter al op de oudere lijst te staan. In totaal levert deze procedure per saldo 47 nieuwe adressen van hokken en keten op. Omdat uit de eerste lijst naar voren kwam dat in sommige gemeenten wel hokken of keten zijn maar de volledige adresgegevens niet op de lijst zijn vermeld (er is bijvoorbeeld alleen een plaatsnaam aangegeven), is er ook gebeld naar gemeenten met de vraag of deze locaties bekend zijn. Deze procedure levert voor de gemeente Wunseradiel⁴ 12 extra locaties op. Tijdens de tweede serie bezoeken, die zijn uitgevoerd in het laatste weekend van augustus tot het eerste weekend van oktober, blijkt echter dat ook op de geactualiseerde lijst niet alle hokken en keten staan. Tijdens de bezoeken aan keten is daarom aan de bezoekers gevraagd of zij in de omgeving van hun keet meer keten kennen. Omdat de straatnaam en huisnummer van een andere keet bij de bezoekers ook niet altijd bekend zijn, blijkt het moeilijk te zijn om deze keten te vinden. Door bezoekers van keten te vragen naar andere keten in de omgeving is op vijf extra locaties een keet aangetroffen.

³ Als gemeenten de adressenlijst van hokken en keten niet regelmatig actualiseren, blijken reeds gesloten of opgeheven keten niet uit de lijst te worden verwijderd.

⁴ De locatiegegevens over hokken en keten in de gemeente Wunseradiel komen uit het rapport 'Overzicht jeugdcaravans Wunseradiel' van S. de Rouwe (2005) die in 2005 een inventarisatie heeft gemaakt van de hokken en keten in deze gemeente.

2.2 Aantallen en spreiding

Het totale aantal hokken en keten op de geactualiseerde lijst komt eind augustus op 314. Deze locatiegegevens zijn echter niet van overeenkomstige kwaliteit. Tabel 2.1 geeft een overzicht van de kwaliteit van de lijst die is gebruikt in het voorjaar en de geactualiseerde lijst die is gebruikt in de nazomer van 2007. In tabel 2.1 is te zien dat op de meest geactualiseerde lijst van 43% van de hokken en keten een volledig adres bekend is. Van ruim de helft (57%) van de hokken en keten is alleen de straat of de naam van het dorp waar de keet zou staan bekend. Het verzoek voor een tweede actualisatie heeft wel 52 nieuwe locaties opgeleverd, maar in verhouding minder volledige adressen.

Tabel 2.1 Totale overzicht hokken en keten in Friesland naar volledigheid van locatiegegevens

Locatiegegevens	Lijst gebruikt in maart		Lijst gebruikt in september	
	Aantal	%	Aantal	%
Volledig adres (plaatsnaam, straat, huisnummer)	117	45	136	43
Onvolledig adres (plaatsnaam, straat)	71	27	109	35
Geen adres (plaatsnaam)	74	28	69	22
Totaal	262	100	314	100

Tabel 2.2 geeft de aantallen hokken en keten per gemeente weer. Hieruit blijkt dat zich in de gemeenten Dongeradeel (45), Wymbritseradiel (37), Opsterland (33) en Franekeradeel (32) de meeste hokken en keten bevinden. Bijna de helft (47%) van alle adressen bevinden zich in deze vier gemeenten. Ondanks het grote aantal van 32 hokken dat voor de gemeente Franekeradeel is genoemd, zijn er van maar twee locaties de exacte adressen bekend.

Voor steden als Leeuwarden, Sneek en Bolsward zijn niet of nauwelijks locaties van keten ontvangen. Veel keten staan immers achter boerderijen, in weilanden of zijn verscholen achter bosschages. In deze meer verstedelijkte gemeenten in Friesland is het aantal locaties dat geschikt is voor een keet lager dan in de plattelandsgemeenten.

Tabel 2.2 Overzicht aantallen hokken en keten in Friesland naar gemeente

Gemeente	Aantal	%	Aantal per 1.000 inwoners
Dongeradeel	45	14,3	1,80
Wymbritseradiel	37	11,8	2,28
Opsterland	33	10,5	1,26
Franekeradeel	32	10,2	1,53
Achtkarspelen	22	7,0	0,78
Wunseradiel	21	6,7	1,77
Littenseradiel	16	5,1	1,48
Gaasterlan-Sleat	16	5,1	1,55
Skarsterlan	11	3,5	0,41
Nijefurd	9	2,9	0,83
Heerenveen	9	2,9	0,21
Dantumadeel	8	2,5	0,41
Kollumerland	8	2,5	0,61
Ameland	8	2,5	2,30
Ooststellingwerf	7	2,2	0,27
Weststellingwerf	6	1,9	0,24
Menaldumadeel	4	1,3	0,29
Het Bildt	4	1,3	0,36

Tabel 2.2 Overzicht aantallen hokken en keten in Friesland naar gemeente (vervolg)

Gemeente	Aantal	%	Aantal per 1.000 inwoners
Lemsterland	4	1,3	0,30
Harlingen	4	1,3	0,26
Smallingerland	3	1,0	0,05
Ferwerderadiel	2	0,6	0,22
Sneek	1	0,3	0,03
Tytsjerksteradiel	1	0,3	0,03
Leeuwarden	1	0,3	0,01
Terschelling	1	0,3	0,21
Vlieland	1	0,3	0,89
Boarnsterhim	0	0,0	0,00
Leeuwarderadeel	0	0,0	0,00
Bolsward	0	0,0	0,00
Schiermonnikoog	0	0,0	0,00
Totaal	314	100	gemiddelde 0,66

2.3 Incidenten

Bij de start van het onderzoek is met de op dat moment meest actuele adressenlijst een vergelijking gemaakt met de 2.398 incidenten in X-pol van verstoringen van de openbare orde. Deze vergelijking levert 50 incidenten op in de omgeving van hokken en keten (tabel 2.3). Meer dan de helft van de incidenten (58%) betreft rijden onder invloed. Van de 29 gevallen van rijden onder invloed gaat het acht keer om een beginnende bestuurder.⁵ Verder blijkt een relatief hoog percentage van de incidenten in de omgeving van hokken en keten betrekking te hebben op mishandeling (16%) en op vernieling (8%). Veelal blijkt uit de beschrijving van deze incidenten sprake te zijn van alcoholgebruik. Het aantal incidenten in de omgeving van hokken en keten wijkt overigens niet significant af van het totale aantal ordeverstoringen in Friesland. In heel Friesland blijkt het vooral om rijden onder invloed (48%), mishandeling (24%) en vandalisme/vernieling (23%) te gaan.

Aan het eind van het onderzoek is met de meest geactualiseerde lijst nogmaals een vergelijking gemaakt met de 2.398 incidenten in het X-pol bestand. De lijst van september bevat namelijk meer en exactere locatiegegevens dan de lijst die in het voorjaar is gebruikt. In totaal levert een tweede vergelijking 69 overeenkomsten op (zie tabel 2.3). Over het algemeen komen de percentages overeen met de percentages uit de eerste vergelijking. De meeste incidenten (49%) bestaan ook in de tweede vergelijking uit het rijden onder invloed. Het aantal mishandelingen is in de meer geactualiseerde lijst hoger (18 in plaats van 8).

Verder blijkt in slechts drie gevallen een direct verband met hokken en keten te kunnen worden gelegd. In de beschrijving van het incident is door de verbalisanten drie keer naar een keet verwezen, waar de jongeren vandaan kwamen of naar onderweg waren. Tweemaal gaat het hierbij om rijden onder invloed, één maal om een vernieling.

Bij één van de twee zaken betreffende rijden onder invloed, zat de bestuurder om drie uur 's nachts met een flesje bier achter het stuur. Uit de ademtest bleek dat dit niet het eerste biertje van de avond was (ongeveer 1,1 promille). Het betrof een beginnende bestuurder,

⁵ De maatregel beginnende bestuurder, ook wel 'beginnerrijbewijs' genoemd, is sinds 30 maart 2002 van kracht. Iedereen die na die datum voor het eerst een rijbewijs heeft gehaald, is de eerste vijf jaar een beginnende bestuurder. Als een beginnende bestuurder driemaal een verkeersdelict pleegt, kan op grond van deze maatregel de geldigheid van het rijbewijs worden geschorst en een onderzoek naar diens rijvaardigheid worden opgelegd.

die ook al eerder voor rijden onder invloed was aangehouden. De verdachte deed nogal nonchalant over de aanhouding. Uit het verslag van de verbalisant blijkt dat hij zich hierover verbaasde, omdat vrienden van de verdachte na drankgebruik zijn verongelukt. Bij de andere persoon die voor rijden onder invloed is aangehouden gaat het om joyriding door twee minderjarigen. De chauffeur geeft aan zes à zeven flessen bier te hebben gedronken. De ademanalyse levert ongeveer 0,8 promille op.

De vernieling betreft een spiegel van een auto, hiervoor zijn vier jongeren in de leeftijd van 15 tot 17 jaar, die om vier uur 's nachts in de buurt van hun keet met een krat bier over straat liepen, aangehouden en geverbaliseerd.

De verdeling van het soort incidenten komt in de tweede vergelijking sterker overeen met de verdelingen van de totale aantal ordeverstoringen in Friesland.

Tabel 2.3 Incidenten in omgeving van hokken en keten in Friesland

Incident	Lijst gebruikt in maart		Lijst gebruikt in september	
	Aantal	%	Aantal	%
Rijden onder invloed	29	58	34	49
Mishandeling	8	16	18	26
Vernieling overig	4	8	6	9
Bedreiging	3	6	3	4
Snelheidsovertreding	2	4	2	3
Vernieling aan auto	2	4	2	3
Baldadigheid	2	4	4	6
Totaal	50	100	69	100

Het aantal incidenten in de omgeving van hokken en keten is overigens te gering om algemene conclusies aan te verbinden.

Aantal incidenten en aantal keten

Naast de vergelijking tussen het aantal incidenten en de adressenlijst, is er ook gekeken of er een verband bestaat tussen het aantal incidenten en het aantal hokken en keten dat zich in een dorp bevindt. Als de aanwezigheid van hokken of keten in de omgeving voor extra openbare ordeverstoringen zou zorgen, mag verwacht worden dat in een omgeving met veel hokken en keten significant meer incidenten worden gemeld bij de politie. Het mogelijke verband tussen het aantal incidenten en het aantal hokken en keten is door middel van een statistische analyse (regressievergelijking) getoetst. In deze analyse is rekening gehouden met het aantal inwoners dat een plaats of het dorp heeft. In dichtbevolkte regio's vinden namelijk meer incidenten plaats dan in dunbevolkte regio's.

Ook uit de regressieanalyse blijkt dat er geen direct verband bestaat tussen het aantal incidenten en het aantal keten in een plaats. Het aantal incidenten wordt voor een groot deel verklaard door het aantal inwoners van een plaats of dorp (zie bijlage 4 voor een gedetailleerdere statistische beschrijving van de regressieanalyse). Dit houdt in dat in de dorpen en plaatsen met relatief veel hokken of keten niet meer incidenten plaatsvinden dan in de dorpen en plaatsen met relatief weinig hokken en keten.

3. BEZOEKEN

Naast het vergelijken van de X-pol gegevens met de locaties van de hokken en keten zijn ook hokken en keten op locatie bezocht. Dit hoofdstuk begint met een beschrijving van deze dataverzameling. Het tweede deel geeft een overzicht van wat er op de locaties is aangetroffen. Het hoofdstuk eindigt met de bezoeken die zijn gebracht aan diverse hangplekken in de binnenstad van Leeuwarden.

3.1 Veldwerk

In totaal zijn er 94 unieke hokken en keten bezocht. De eerste serie bezoeken heeft plaatsgevonden in het voorjaar van 2007. In totaal zijn 40 locaties van hokken en keten bezocht. De tweede serie bezoeken heeft plaatsgevonden in de nazomer van 2007. Tijdens deze periode zijn 54 locaties van hokken en keten bezocht. Bij de dataverzameling in het eerste deel van het onderzoek is duidelijk geworden dat de meeste hokken en keten vooral 's avonds in het weekend geopend zijn. Om de kans op het aantreffen van een keet met bezoekers zo groot mogelijk te maken, hebben de bezoeken in de tweede periode op vrijdagen en zaterdagen tussen 19.00 en 23.00 uur 's avonds plaatsgevonden. Zoals uit de beschrijving in hoofdstuk twee al is gebleken, waren niet alle adressen van dezelfde kwaliteit. Om de trefkans op een keet met bezoekers zo groot mogelijk te laten zijn, is ervoor gekozen om de meest volledige adressen eerst te gebruiken. Bij het veldwerk in het voorjaar is daarom gekozen voor de volgende gemeenten: Dongeradeel, Gaasterlan-Sleat, Kollumerland, Opsterland, Heerenveen, en Wymbritseradiel.

Om een goed beeld te krijgen van de hokken en keten in de gehele provincie is voor de tweede serie bezoeken in het najaar gekozen geen hokken en keten meer te bezoeken in de gemeenten die in de eerste periode al zijn bezocht. Omdat echter de helft van alle beschikbare adressen van hokken en keten zich in vier gemeenten bevindt, is de lijst met volledige adressen voor de tweede periode - ook na actualisatie - aanzienlijk korter. In de tweede periode zijn de gemeenten Achtkarspelen, Datumadeel, Littenseradiel, Oost- en Weststellingwerf en Wunseradiel bezocht. Zoals de overzichtskaart laat zien, hebben de bezoeken zo veel mogelijk verspreid over de provincie Friesland plaatsgevonden (bijlage 2).

Tabel 3.1 laat zien dat de kans op het aantreffen van bezoekers in hokken en keten gering is. Bij 39% van de bezochte hokken en keten zijn op een vrijdag- of zaterdagavond daadwerkelijk één of meer bezoekers in de keet aanwezig. Bij 31% is er wel een hok of keet op de bezochte locatie, maar zijn er geen bezoekers aangetroffen. In deze gevallen is over de bezoekers van de keten vaak informatie verzameld door met de grondeigenaar, meestal de boer, te spreken.

Ondanks de geactualiseerde adreslijsten van de politie en de gemeenten blijkt 14% van de adressen niet juist te zijn. Op de aangegeven locaties zijn geen hokken of keten aangetroffen. Bij 16% van de adressen heeft er in het verleden wel een hok of keet op de locatie gestaan, maar op het moment dat het veldwerk wordt uitgevoerd blijkt het hok of de keet (soms sinds meer dan twee jaar) te zijn opgeheven.

Indien de keten open zijn, worden de veldwerkers meestal met enige achterdocht, maar doorgaans niet onvriendelijk ontvangen. De aanwezige jongeren praten, na uitleg over het

doel van het bezoek, graag over de keet, de organisatie van de keet en de bezoekers. Vragen over drank- en drugsgebruik worden door de meeste jongeren direct beantwoord, evenals vragen over klachten uit de omgeving. In een aantal keten zijn de bezoekers minder duidelijk over het gebruik van de auto na het bezoeken van de keet. Vragen over rijden onder invloed worden niet altijd beantwoord, evenals het voorkomen van ongevallen die ernstiger zijn dan op de fiets in een sloot rijden.

Tabel 3.1 Totaal van bezochte locaties hokken en keten in Friesland naar locatie en status (*de in cursief gedrukte gemeenten zijn in het voorjaar bezocht, de overige gemeenten in de nazomer*)

Gemeente	Status				Totaal	
	Open	Gesloten	Opgeheven	Onvindbaar		
<i>Wymbritseradiel</i>	5	4	3	3	15	
<i>Opsterland</i>	4	6	0	1	11	
Wunseradiel	5	3	2	0	10	
Littenseradiel	3	3	1	2	9	
Skasterlan	4	2	2	0	8	
Achtkarspelen	1	3	2	2	8	
Ooststellingwerf	5	1	0	1	7	
Dantumadeel	2	0	2	3	7	
<i>Dongeradeel</i>	3	2	0	0	5	
<i>Gaasterlan-Slaet</i>	2	2	1	0	5	
Weststellingwerf	1	1	1	1	4	
<i>Kollumerland</i>	2	0	1	0	3	
<i>Heerenveen</i>	0	1	0	0	1	
Sneek	0	1	0	0	1	
Totaal	n	37	29	15	13	94
	%	39	31	16	14	100

Meestal wil de boer op wiens erf de hok of keet staat wel meewerken aan het onderzoek. In een enkel geval willen de betrokkenen dit niet. Hoewel de veldwerkers laten blijken op de hoogte te zijn van de aanwezigheid van een keet op het erf (via verschillende burens) houden de bewoners vol dat ze van niets weten. De bezoekers van een andere keet in deze gemeente weten te vertellen dat de gemeente streng toezicht houdt op de aanwezigheid van hokken en keten. Mogelijk ligt daarin de reden voor de weigering tot medewerking.

3.2 Keetbezoekers

Gemiddeld bestaat de groep die volgens de jongeren tot de keet behoren (door de bezoekers ook wel 'ploeg' genoemd) uit tien tot 20 personen (zie tabel 3.2). Op een gemiddelde vrijdag- of zaterdagavond is het aantal bezoekers in de meeste keten echter geringer, tussen de tien tot 15 personen, dit is meestal de harde kern. Af en toe wordt er volgens de bezoekers een feest georganiseerd. Hierbij kan het bezoekersaantal oplopen tot 35 personen. Hierbij kunnen ook bezoekers uit andere keten aanwezig zijn.

Tabel 3.2 Aantal bezoekers, leeftijd en bezoekfrequentie (n = 44 keten)

	Gemiddelde	Minimaal	Maximaal
Aantal bezoekers (per avond)	11,5	4	20
Leeftijd (in jaren)	19,1	13	35
Aantal bezoeken (per week)	2,5	0,5	7

In de meeste keten zijn tijdens het veldwerk geringere aantallen jongeren aangetroffen, soms maar enkele jongeren. De indruk bestaat dat tijdens het veldwerk met name in de veel bezochte keten jongeren zijn gesproken. In deze keten zijn de vrijdag- en zaterdagavond de vaste bezoekeravonden. Enkele keten worden volgens de bezoekers ook op zondagmiddagen bezocht. In sommige keten is de bezoekfrequentie wat lager, bijvoorbeeld alleen op zaterdagavond of is het bezoek afhankelijk van andere activiteiten. De hokken en keten worden voornamelijk door jonge mannen bezocht. Deze vormen meestal een vaste ploeg. Volgens de bezoekers varieert het percentage vrouwelijke bezoekers van nul tot maximaal de helft van de 'ploeg'. In de meeste keten komen slechts enkele meisjes, vaak vriendinnen van bezoekende jongens.

De bezoekfrequenties van de keten lopen uiteen van dagelijks tot één keer per twee weken. De bezoekers van de meeste keten geven aan dat de keet alleen op vrijdag- en zaterdagavond is geopend. Deze openingstijden kunnen echter niet worden veralgemeniseerd naar alle keten. De helft van de bezochte keten blijkt immers niet open te zijn op de vrijdag- of zaterdagavonden dat de onderzoekers er zijn geweest. Een deel van de keten wordt minder regelmatig gebruikt. Tijdens het veldwerk is vooral gesproken met bezoekers van keten die frequent open zijn, omdat de kans om een dergelijke keet open aan te treffen groter is. De bezoekers geven aan dat ze over het algemeen van een uur of acht tot een uur of twaalf in de keet aanwezig zijn. De bezoekers vormen vaak een hechte vriendengroep. Sommige keetbezoekers geven aan dat ze bijvoorbeeld ook samen op vakantie gaan. Het komt ook voor dat de keet gesloten is als de eigenaar van het erf waar de keet staat zelf op vakantie is.

Jeugdige bezoekers

De gemiddelde leeftijd van de keetbezoeker is 19 jaar. Een deel is ouder dan gemiddeld, woont niet meer in de directe omgeving van de keet en komt onregelmatig. In de meeste keten waar jongeren zijn aangetroffen, is de jongste bezoeker tenminste 16 jaar.

De oudste keetbezoeker die is gesproken is 35 jaar. In deze keet van 30-plussers weten de bezoekers te vertellen dat in hetzelfde dorp zelfs een keet is waar de bezoekers uit 40-plussers bestaan. Die keet is overigens niet bezocht. Er is tijdens het veldwerk een beperkt aantal keten aangetroffen waar de bezoekers jonger dan 16 jaar oud zijn. De jongst aangetroffen bezoeker zegt 13 jaar te zijn. Bij bezoek aan een keet vertellen de bezoekers dat er een keet in de buurt is geweest waarvan de bezoekers 12/13 jarige meisjes zijn. Hier zou ook alcohol worden genuttigd. Deze keet bestaat echter niet meer, omdat er niet genoeg animo voor bleek te zijn. Volgens een van de bezoekers is deze keet 'geflopt'.

Vrijwel alle keten worden bezocht door één vaste ploeg. In één van de bezochte keten komt echter op vrijdagavond een groep 13- en 14-jarigen; op zaterdagavond dezelfde keet beschikbaar is voor een groep van 16 tot 25 jaar. Op de avonden dat de jeugdige bezoekers komen wordt geen drank geschonken, op zaterdagavond wel. De boer op wiens erf de keet staat, houdt toezicht op naleving van de afspraken, waarover maandelijks overleg is met de jongeren. De oudste groep heeft in maart jongeren uit een naburig dorp uitgenodigd voor een bezoek aan hun keet. Dit bezoek is die avond uit de hand gelopen. Binnen en buiten de keet zijn vernielingen aangericht. Volgens de eigenaar is de schade (uiteindelijk) vergoed door de jongeren die verantwoordelijk zijn voor de schade. Bij het merendeel van de bezochte keten blijkt dat de eigenaar van het erf (meestal maar zeker niet altijd familie van de keetbezoekers) een oogje in het zeil houdt.

3.3 Activiteiten

Bier drinken en kletsen zijn de belangrijkste activiteiten in een keet. In enkele keten worden spelletjes gedaan, met name het spelen van poker is populair. Ook spijkers slaan en barbecuen worden genoemd als activiteiten tijdens keetbezoeken. Alle keten die zijn bezocht beschikken over stroom. In veel keten wordt vaak televisie (voetbalwedstrijden) of een film op dvd gekeken. Daarnaast hebben de keten meestal de beschikking over een muziekinstallatie. Bij enkele keten is een computer met internetaansluiting aanwezig, waarmee muziek kan worden gedownload of een website van de keet wordt bijgehouden. Verder nemen de keetbezoekers deel aan in het dorp georganiseerde activiteiten, zoals voetbaltoernooien. Eén keet heeft in het verleden voor een goed doel meegedaan aan een Elfstedentocht op een tandem. Volgens de keetbezoekers hebben ze daarmee 7.800 gulden ingezameld. Een keet met wat oudere bezoekers (van rond de 30 jaar) heeft meegedaan aan een nationale combinerace (een combine is een landbouwmachine). In het zomerseizoen worden overigens ook dorpsfeesten en evenementen in de omgeving bezocht.

Alcohol

In alle bezochte keten wordt gedronken, voornamelijk bier maar ook frisdrank en energiedrank worden door de bezoekers vaak genoemd. Verder worden er 'breezers' en andere mixdranken (veelal met wodka) genuttigd. Het blijkt dat jongens voornamelijk bier drinken en meisjes voornamelijk mixdrankjes. In een enkele keet wordt ook sterke drank geschonken, met name Beerenburg. Over de exacte hoeveelheden die worden gedronken, zijn de keetbezoekers niet altijd duidelijk. Uit de gesprekken over drankgebruik en hoeveelheden ingeslagen kratten bier, alsmede de observaties van de hoeveelheid kratten bier die staan opgesteld en de overige indrukken van de veldwerkers tijdens de bezoeken en gesprekken, is een beeld verkregen van de hoeveelheden alcohol die op een avond worden geconsumeerd. In een keet met voornamelijk 13- en 14-jarigen wordt volgens de bezoekers helemaal geen alcohol genuttigd. Hier drinken ze voornamelijk cola en eten ze (zelf) gefrituurde snacks. In enkele keten wordt wel stevig ingenomen, gemiddeld tot een half krat bier (12 flesjes) per persoon per avond. In de meeste keten lijkt de hoeveelheid alcohol echter lager te liggen, op ongeveer vijf à zes flessen bier (6,5 à 8 glazen) per persoon per avond. In enkele keten wordt matig gedronken, twee à drie flessen bier per persoon per avond. De hoeveelheid lijkt vooral samen te hangen met de drinkcultuur van een keet en minder met bijvoorbeeld de leeftijd. Sommige twintigers drinken veel, anderen slechts matig. Dronken keetbezoekers zijn op de tijdstippen van bezoek niet aangetroffen, aangeschoten bezoekers wel.

Naar drankgebruik in keten is meer onderzoek gedaan. De Stichting Alcoholpreventie (STAP) stelt op basis van eigen veldonderzoek dat in keten door bezoekers gemiddeld een half krat bier (15 glazen) per avond wordt gedronken (Mulder 2005). Dit gemiddelde ligt fors hoger dan het drankgebruik in de door ons bezochte keten in Friesland. Uit een doctoraalscriptie van Korte (2007), waarin 1.516 vierdejaars scholieren met een gemiddelde leeftijd van 16 jaar in de regio Twente zijn geënquêteerd, blijkt dat keetbezoekers op een keetavond in het weekend gemiddeld negen glazen alcohol drinken. Het alcoholgebruik in het weekend kent een fors grotere spreiding in aantal glazen dan het alcoholgebruik doordeweeks. De frequentere keetbezoekers (één keer per week of vaker) drinken op een keetavond in het weekend bijna 12 glazen alcohol tegenover ongeveer zeven glazen bij degenen die er minder frequent (minder dan één keer per maand) komen. Op een doordeweekse bezoekavond is het drankgebruik gemiddeld minder dan één glas. Bieleman e.a. (2005) monitoren tweejaarlijks de naleving van de leeftijdsgrenzen van 16 en 18 jaar uit de Drank- en Horecawet. In een landelijke telefonische enquête onder 2.749 jongeren van 13 tot en met 17 jaar zijn naast de verkrijgbaarheid en het alcoholgebruik ook vragen

gesteld over het keetbezoek van jongeren. De jongeren die wel eens alcohol drinken tijdens hun keetbezoek drinken gemiddeld 4,8 glazen alcoholhoudende dranken tijdens zo'n bezoek. Naarmate de leeftijd van de keetbezoekers hoger is, stijgt het alcoholgebruik. De 13-jarigen drinken gemiddeld 3,5 glazen, de 14/15-jarigen gemiddeld 4,5 glazen en de 16/17-jarigen gemiddeld 5,3 glazen. De aantallen genuttigde glazen zijn in dit onderzoek van Bieleman e.a. lager dan in de overige onderzoeken. Het verschil lijkt vooral te zitten in het alcoholgebruik in het weekend en in het aantal glazen dat doordeweeks tijdens een keetbezoek wordt gedronken. In het weekend ligt het aantal glazen tijdens een keetbezoek op gemiddeld acht à negen, terwijl dit doordeweeks volgens Korte minder dan één glas is. Verder blijkt in de deze onderzoeken het verschil in alcoholconsumptie door keetbezoekers groot te zijn. Er is een categorie frequente keetbezoekers die aanzienlijk meer drinkt dan gemiddeld, terwijl een grotere categorie minder frequente keetbezoekers minder drinkt. Overigens komt het alcoholgebruik van minder frequente keetbezoekers volgens Korte (2007) sterk overeen met jongeren die helemaal geen keten bezoeken. Beide categorieën jongeren drinken gemiddeld ongeveer zeven glazen alcohol op een avond in het weekend.

In enkele keten in Friesland wordt het bier tegen een meerprijs verkocht. De jongeren houden op een lijst bij wie hoeveel consumeert. De opbrengst wordt volgens de jongens geïnvesteerd in het onderhoud van de keet. Sommige keten zien er goed geëquipeerd uit met koelkast, gaskachel of verwarming, magnetron en stereo-installatie. Andere keten tonen vies en hebben weinig voorzieningen. In veel keten is een brandblusser aanwezig. In veel keten is de brandweer volgens de bezoekers langs geweest ter controle.

De meeste bezoekers zien de inname van alcohol als indrinken of voordrinken zoals het in één van de keten is genoemd. Met name op zaterdagavond wordt na het keetbezoek vaak nog een bezoek gebracht aan de horeca. Soms gaat het om het dorpscafé, maar vaker betreft het nabijgelegen grotere plaatsen met een uitgaansleven, zoals Leeuwarden, Sneek, Balk, Heerenveen en, een enkele keer genoemd, Groningen. De vertrektijden wisselen, maar het meest genoemd worden tijden tussen 23.00 uur en 01.00 uur. De keet wordt dan afgesloten. Af en toe komt er een groepje bezoekers na bezoek aan het café terug in de keet om nog wat na te drinken.

Op de vraag hoe de bezoekers naar de horecagelegenheden gaan vertellen de bezoekers dat ze vaak op de fiets of per taxi gaan. De bezoekers van sommige keten waar de gemiddelde leeftijd hoger ligt blijken ook met de eigen auto naar uitgaansgelegenheden te gaan. In verschillende keten vertellen de bezoekers dat iemand de BOB is, wat inhoudt dat deze persoon op die avond geen alcohol nuttigt. Het komt echter ook voor dat de persoon die rijdt volgens de bezoekers twee of drie flesjes bier heeft gedronken. Lang niet in alle keten gaan de bezoekers na het keetbezoek nog uit. Keten met bezoekers onder de 16 of boven de 20 jaar blijven meestal een hele avond in de keet. Kennelijk heeft de keet bij deze bezoekers een andere functie dan 'goedkoop indrinkhok'.

Drugs/roken

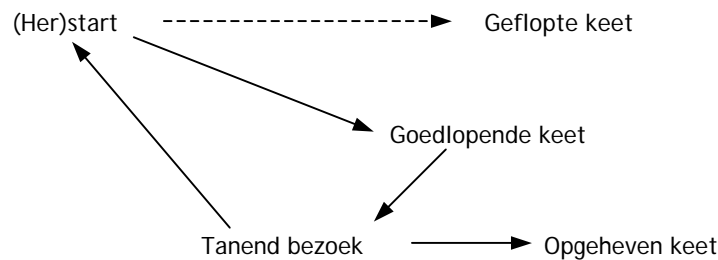
Volgens de bezoekers is in sommige keten sprake van drugsgebruik. Softdruggebruik is een enkele keer ook aangetroffen, terwijl in een andere keet de bezoekers aangeven in de keet geen gebruik van softdrugs toe te staan. Overigens wordt door veel keetbezoekers tabak gerookt, meer dan de helft van de bezoekers rookt tijdens het bezoek aan de keet sigaretten of shag. Het ziet in de kleine keetruimten af en toe blauw van de rook. Over de exacte hoeveelheid tabak die wordt gerookt is moeilijk een uitspraak te doen, omdat de bezoekers het aantal sigaretten of shagjes niet bijhouden. Bij één keet schatten de bezoekers het op een half pakje sigaretten per persoon per avond.

In een huis waarin een kamer tot hok is verbouwd zou harddrugs worden gebruikt. Gesproken wordt van het gebruik van pillen. Het kan gaan om XTC of speed, waarin ook in deze keet zou worden gehandeld. Daarnaast zijn er geruchten over keten in de omgeving die bekend staan als 'blowhokken'. Keetbezoekers die deze geruchten vertellen kunnen echter de exacte locatie van deze keten niet aangeven. Door de onderzoekers zijn ze tijdens het veldwerk niet aangetroffen.

3.4 Levensfasen

Een keet wordt bezocht door een vriendengroep, ook wel 'ploeg' genoemd. In de loop der tijd kunnen de ploegen die van een hok of keet gebruik maken verschillen. Zo zijn er keten bekend die al ruim 30 jaar bestaan en waarvan de kinderen van de bezoekers van de beginperiode nu dezelfde keet bezoeken. Naast deze 'oude keten' zijn tijdens het veldwerk ook keten aangetroffen die een kortere levensduur hebben. Uit de gesprekken met keetbezoekers en grondeigenaren blijkt dat hokken en keten een verschillende functie kunnen hebben voor zijn bezoekers. Deze functie lijkt samen te hangen met de leeftijd en levensfase van de bezoekers. Er kunnen grofweg zes verschillende stadia van (een hok of) een keet worden onderscheiden: starters, geflopte keten, goedlopende keten, keten met tanend bezoek herstarters en opgeheven keten (zie figuur 3.1). Het lijkt erop dat gesproken kan worden van een 'levenscyclus' van een hok of keet. De pijlen in figuur 3.1 geven aan wat de opeenvolgende fasen van een keet kunnen zijn, beginnend bij (her)start.

Figuur 3.1 De verschillende levensfasen van een keet

Starters

Vaak begint een hok of keet met een oudste zoon van een familie. Samen met enkele vrienden en/of vriendinnen vormt hij een ploeg en start hij een hok of een keet. Een keet kan bestaan uit een zeecontainer, bouwkeet of (sta)caravan die bijvoorbeeld via ouders van een van de bezoekers is geschonken. Van een hok wordt gesproken als een ploeg een ruimte in een bestaande woning of schuur in gebruik neemt voor gezamenlijke activiteiten.

De leeftijd van de bezoekers in deze eerste fase is vaak relatief laag (12 tot 14 jaar). Tijdens het veldwerk zijn er slechts enkele van deze keten aangetroffen. Deze keten staan vaak niet op de lijsten die zijn verkregen van de jeugdcoördinatoren van de politie. Een reden hiervoor kan zijn, dat er bij de politie nog geen informatie over de keet is ontvangen, omdat er bijvoorbeeld nog geen klachten binnen zijn gekomen. Over het algemeen is er in deze fase veel toezicht van de ouders of grondeigenaren. De jongeren zitten meestal de hele avond in de keet en gaan nog niet op stap. Een keet kan in deze fase ook 'floppen'. Dit houdt in dat na een relatieve korte periode blijkt dat er weinig animo is om elkaar regelmatig op te zoeken in de keet. Na verloop van tijd wordt zo'n keet gesloten.

Goedlopende keten

Wanneer een ploeg goed draait, komt een hok of keet in een volgende fase terecht. In deze fase kan de frequentie van de bezoeken van de keet oplopen tot meer dan drie keer per week. De kans op het treffen van een keet met bezoekers wordt groter naarmate de bezoekfrequentie hoger ligt. Het merendeel van de keten die in dit onderzoek zijn aangetroffen bevinden zich waarschijnlijk in deze fase. De gemiddelde leeftijd van deze ploegen ligt ook hoger dan in de vorige fase. Het drankgebruik onder de bezoekers in deze fase neemt toe. De bezoekers van de keten zitten niet meer de hele avond in de keet, maar gaan na het keetbezoek vaak nog samen naar een uitgaansgelegenheid.

Tanend bezoek

Er kunnen verschillende redenen zijn waarom de bezoekfrequentie van een hok of keet terugloopt. Een reden die door bezoekers of ouders van de bezoekers vaak is genoemd is wanneer de oudste zoon van de boer op wiens erf de keet staat vaste verkering krijgt of het ouderlijk huis verlaat voor studie of werk buiten de woonplaats. De bezoekfrequentie valt dan terug naar maximaal één keer per week of zelfs minder. De gemiddelde leeftijd bij keetbezoekers uit deze fase ligt rond de twintig jaar. Het aantal bezoekers van de keet daalt ook. Waar de bezoekersaantallen per avond in de vorige fases volgens de bezoekers kunnen oplopen tot 15 à 20 personen, komt het aantal bezoekers per avond bij keten in deze fase vaak niet boven de tien personen uit. Bezoekers van een keet waar de bezoekfrequentie de afgelopen tijd is gedaald vertellen dat ze vooral nog bij elkaar komen om elkaar bij te praten (ze zitten niet meer bij elkaar op school) en om samen een film te kijken. De bezoekers gaan vaak na het keetbezoek niet meer uit en blijven in deze fase vaker een hele avond in de keet.

Herstart

Wanneer de bezoekfrequentie terugloopt hoeft dit nog niet het definitieve einde te betekenen van de keet'. Tijdens het veldwerk zijn er drie mogelijkheden voor een opleving in de 'levenscyclus' naar voren gekomen. Een eerste mogelijkheid is wanneer een jongere broer de keet 'overneemt' en met zijn vriendengroep een nieuwe impuls aan de keet geeft. Een keet ondervindt op deze manier een 'herstart'. De keet kan zich op deze manier weer gaan ontwikkelen tot een goedlopende keet. Zolang er genoeg jongere broers in de familie zijn die de keet wel over willen nemen kan deze cyclus zich nog enkele malen herhalen.

Een tweede mogelijkheid voor een herstart van een keet is als een ploeg de keet overneemt waar geen familielid van de grondeigenaar in zit. Tijdens het veldwerk vertelt een boer bijvoorbeeld dat zijn zoons die de keet gestart waren al jaren het huis uit waren, maar dat de keet op zijn erf nog steeds intensief wordt gebruikt. Er hebben al verschillende ploegen na elkaar in de keet gezeten. Deze huidige bezoekers zijn jongeren uit hetzelfde dorp. Op deze manier kan een keet ook nog jaren meedraaien.

Een derde mogelijkheid voor een 'herstart' is als de leden van de ploeg die de keet hebben opgericht in de buurt van de keet blijven wonen of er na een studie weer komen wonen. De keet fungeert nu eerder als een plek waar de leden na het werk en in het weekend bij elkaar kunnen komen. De activiteiten die de bezoekers ontplooiën veranderen ook. Waar de activiteiten van de keten uit de vorige fases vooral bestaan uit bier drinken, dvd's kijken en in de zomermaanden barbecuen, organiseren deze bezoekers groter opgezette activiteiten. Voorbeelden zijn de eerder genoemde voetbalwedstrijd en combinerace. De leeftijd van de bezoekers kan daarbij oplopen tot boven de 35 jaar. Omdat de activiteiten veranderen, veranderen ook de openingstijden van de keet. De keten in de vorige fases zijn vooral 's avonds in gebruik. De keet met oudere bezoekers is vooral aan het einde van de middag en het begin van de avond open.

Opgeheven keten

De laatste fase die een keet bereikt is die van de opheffing. Er kunnen verschillende redenen zijn waarom een keet wordt opgeven. Een eerste is al genoemd bij de starters. Niet elke keet is meteen succesvol. Wanneer een vriendengroep uit elkaar valt is een keet geen lang leven beschoren. Een tweede reden is wanneer de zoon des huizes een vriendin krijgt of het ouderlijk huis verlaat en er geen opvolger (in de familie of het dorp) is voor de keet. De keet wordt niet meer onderhouden en raakt daardoor in verval. Tijdens het veldwerk is het regelmatig voorgekomen dat de ouders of grondeigenaren hebben besloten de keet om deze reden af te breken.

Het komt ook voor dat de keet van de politie of grondeigenaar moet sluiten. Wanneer er teveel klachten zijn van omwonenden over de keet kan de politie of grondeigenaar besluiten de bezoekers de toegang te weigeren. Een grondeigenaar vertelt dat hij wel eens een ploeg uit de keet heeft gezet, omdat ze ondanks zijn vele waarschuwingen nog steeds te veel lawaai maakten. Ook vond er volgens de boer buitensporig drankgebruik plaats. Keetbezoekers vertellen dat een andere keet in de omgeving door de eigen leden in de brand is gestoken, omdat ze daar van de politie niet meer mochten komen vanwege de overlast die ze zouden veroorzaken. Tijdens het veldwerk zijn de onderzoekers diverse keren gestuit op een locatie waar ooit een keet heeft gestaan.

3.5 Omgeving

Naast de kenmerken van de bezoekers en de activiteiten gedurende het keetbezoek, is tijdens het veldwerk ook gevraagd naar de mogelijke overlast veroorzaakt door de keetbezoekers.

Overlast

De bezoekers van de meeste keten geven aan dat ze weinig klachten van omwonenden krijgen. Vaak staan er in de nabijheid van een hok of keet ook geen andere woningen, waarvan de bewoners hinder van de keet zouden kunnen ondervinden. Zijn er wel bewoners in de omgeving, dan zijn er wel eens klachten. Diverse eigenaren van (boeren)bedrijven waar de keet staat, geven aan dat zij de stroomvoorziening onderbreken als er teveel lawaai is. De bezoekers zitten dan in het donker en zonder muziek, hetgeen goed lijkt te werken. De rust keert dan snel weer terug. Een grondeigenaar - die tevens vader is van één van de bezoekers - vertelt dat de bezoekers van de keet op zijn erf weten dat indien hij overlast ervaart van de keetbezoekers hij met een shovel de keet persoonlijk tegen de vlakte zou werken. De jongeren in de keet bevestigen deze 'afsprake'.

In enkele keten is opgemerkt dat er in het verleden soms wel sprake is geweest van structurele overlast. Een aantal keten zijn om die reden verplaatst naar een terrein waar zij geen overlast kunnen veroorzaken. Eén keet is ruim een week voor de start van het veldwerk opgeheven, omdat er te veel overlast was. De jongeren maken nu gebruik van een andere, reeds bestaande keet. Een bewoner nabij een keet vertelt dat er af en toe bierflesjes op de straat kapot worden gegooid. Dit gebeurt volgens hem wanneer de groep na het keetbezoek op weg is naar het café in het dorp.

Een paar keten veroorzaken veel lawaai. Tijdens het bezoek door de veldwerkers is dat ook geconstateerd. Een omwonende klaagt tegen de veldwerkers over het voortdurende geschreeuw en geruzie, hard rijden in auto's en het rijden onder invloed. Wanneer er geklaagd wordt is dit voornamelijk door omwonenden van de keet. Met name gaat het dan

om het lawaai dat de bezoekers veroorzaken wanneer ze rond middernacht richting een andere locatie vertrekken.

Toezicht

Ondanks de gemiddeld wat hogere leeftijd van de keetbezoekers, is bij ongeveer de helft van de keten waar jongeren en/of omwonenden zijn gesproken sprake van toezicht door ouders of de grondeigenaren (meestal de boer op wiens erf de keet staat). Toezicht vindt met name plaats om eventuele overlast voor omwonenden te voorkomen. Onduidelijk is of er ook frequent op de alcoholconsumptie wordt gelet. Wel merkt een ouder op dat sommige bezoekers wel eens vervelend zijn en dat die personen worden weggestuurd. Een keet waar jongeren uit een naburig dorp de boel hebben verbouwd, heeft de boer op wiens grond de keet staat, als straf de keet een half jaar lang om 01.00 uur 's nachts gesloten. Een andere ouder geeft aan achter de boerderij een camping te hebben. De keet staat ook op het erf van de boerderij. Deze boer wil niet hebben dat zijn gasten overlast hebben van de keetbezoekers. Hij houdt hier scherp toezicht op. Jongeren in een andere keet vertellen dat bij een keet bij hen in de buurt ouders de (jeugdige) bezoekers naar buiten hebben gesleurd omdat ze blowden. Bij meerdere keten waar de bezoekers een jeugdige leeftijd hebben, geven de eigenaren aan dat ze af en toe langs gaan om een biertje mee te drinken. Bij één keet wordt er eens per jaar een ouderavond georganiseerd waarop ouders kunnen kijken hoe het hok van hun kinderen er bij ligt. Op deze dag/avond wordt er bijvoorbeeld ook een barbecue samen met de ouders georganiseerd.

Naast ouders of grondeigenaren, komt volgens de jongeren de brandweer wel eens langs. Ook de politie komt af en toe poolshoogte nemen, terwijl een deel van de keten ook door jongerenwerkers wordt bezocht. Onder de bezochte keten zijn er enkele waarvan de bezoekers zeggen dat er geen buitenstaanders komen. In deze keten zijn volgens de bezoekers geen politie, brandweer of jeugdwerkers langsgeweest.

3.6 Hangplekken Leeuwarden⁶

In de stad Leeuwarden is een zestal hangplekken bezocht. De hangplekken bevinden zich in de binnenstad van Leeuwarden. Het tijdstip van de bezoeken is gekozen op basis van het advies van de jongerenwerker in Leeuwarden. Desondanks zijn tijdens deze bezoeken weinig jongeren op de aangegeven locaties aangetroffen.

Naast de bezoeken aan deze hangplekken zijn gesprekken gevoerd met de jongerenwerker, de wijkagent en een medewerker van de gemeente Leeuwarden. In totaal zijn er negen vaste hangplekken binnen de grachten van Leeuwarden. Deze hangplekken worden door verschillende jongeren op uiteenlopende tijdstippen bezocht. De leeftijden en kenmerken van de groepen variëren dermate, dat er niet gesproken kan worden van een typische 'hangplekbezoeker'. Er zijn zowel bezoekers aangetroffen van allochtone als van autochtone herkomst.

Over het algemeen variëren de leeftijdjden van de hangjongeren van 12 tot 20 jaar, maar de leden van één hanggroep zijn tussen de 30 en 40 jaar. Deze bezoekers zijn voornamelijk van Antilliaanse en Marokkaanse herkomst. Volgens de politie zou het bij deze personen vooral gaan om drugdealers in met name harddrugs.

⁶ De quickscan naar hangplekken in Leeuwarden is zeer beperkt van aard geweest en heeft slechts summiere en zeer beperkte informatie opgeleverd. Voor een beter en duidelijker inzicht is uitgebreider onderzoek noodzakelijk.

Volgens de jongerenwerker worden de hangplekken over het algemeen bezocht van 15.00 tot 17.00 uur en van 19.00 tot 21.00 uur, maar ook hierbij zijn de verschillen groot. Volgens de jongerenwerker wisselen de samenstellingen van de groepen, de plekken waar ze staan en de tijden wanneer ze er staan dusdanig sterk dat het voor hem moeilijk is om een overzicht te krijgen en een relatie op te bouwen met de jongeren.

Alcohol en drugs

Enkele hangplekken bevinden zich nabij coffeeshops. Hoewel sommige jongeren nog niet de gerechtigde leeftijd hebben om toegang te krijgen tot coffeeshops, wordt er rond deze locaties regelmatig softdrugs door de jongeren gebruikt. Enkele jongeren die tijdens de bezoeken aanwezig zijn, hebben rooddoorlopen ogen, wat volgens de jongerenwerker kenmerkend kan zijn voor het gebruik van softdrugs. De jongeren vertellen dat ze oudere personen kennen die voor hen de drugs in de coffeshop kopen. Ook wordt er alcohol gedronken door leden van de hanggroepen. Over het algemeen drinken de hangjongeren eerder sterke drank dan bier. Het alcoholgebruik is volgens de jongerenwerker niet bijzonder hoog. Het gebruik van softdrugs is volgens hem populairder onder de hangjongeren. Overigens krijgt tijdens het veldwerk één van de hangjongeren van de politie een boete voor openbaar dronkenschap.

Overlast ⁷

Er wordt volgens de jeugdwerker overlast ervaren door bewoners rondom de hangplekken. De meeste overlast ontstaat door lawaai, graffiti en afval van de jongeren. Doordat een hangplek niet door een enkele groep wordt bezocht is het voor de politie moeilijk om te achterhalen welke jongeren de overlast veroorzaken. Wanneer de politie na een melding op een locatie aankomt, komt het regelmatig voor dat de op dat moment aanwezige jongeren zich van geen kwaad bewust zijn. Voor de politie is het in dat geval onduidelijk of zij ook daadwerkelijk verantwoordelijk zijn voor de overlast.

⁷ Er kan geen vergelijking worden gemaakt tussen de lijst met incidenten van X-pol en de locaties van de hangplekken in de binnenstad. In het X-polbestand staan alleen de incidenten die plaatsvonden tussen 23.00 en 6.00 uur. Omdat de hangjongeren volgens de politie en de jeugdwerker voornamelijk in de vooravond op de locatie aanwezig zijn, is het daarom niet goed mogelijk om met deze gegevens na te gaan of er een mogelijk verband bestaat tussen het aantal incidenten en de hangplekken.

4. CONCLUSIES

In dit hoofdstuk worden de conclusies besproken van het onderzoek naar de relatie tussen hokken en keten in Friesland en mogelijke verstoringen van de openbare orde. Daarnaast is gekeken naar de relatie tussen het bezoeken van hokken en keten en alcoholgebruik.

Aantallen en lokalisering

Het precieze aantal hokken en keten in Friesland is lastig vast te stellen. De exacte adresgegevens van hokken en keten in de provincie zijn voor een groot deel niet bekend bij politie en gemeenten. Wanneer er wel een lijst met adressen van hokken en keten aanwezig is bij de gemeente, komt het regelmatig voor dat op de aangegeven locatie geen keet wordt aangetroffen. Deze lijsten blijken veelal verouderd.

De grootste kans om een hok of keet met bezoekers aan te treffen, is in de avonduren. Omdat het soms overdag al moeilijk is om een hok of keet te vinden, wordt dit tegen de tijd dat het begint te schemeren of in het duister nog lastiger. De keten staan over het algemeen achter op het erf van een boerderij en zijn vanaf de openbare weg niet of nauwelijks te zien.

De meeste keten bevinden zich in plattelandsgemeenten. Een enkele keer is er een keet in een woonwijk aangetroffen, maar over het algemeen staan de hokken en keten buiten de woonkernen.

Incidenten en overlast

De openbare orde problemen rondom hokken en keten zijn beperkt. Slechts enkele door de politie geregistreerde incidenten zijn rechtstreeks in verband te brengen met keetbezoekers. Het aantal incidenten in een plaats hangt sterk samen met het aantal inwoners, maar niet met het aantal keten dat in de omgeving staat. Het rijden onder invloed is daarbij het meest voorkomende incident in plattelandsgemeenten. Ook enkele keetbezoekers lijken zich hieraan schuldig te maken. Het totale aantal incidenten met betrekking tot verstoringen van de openbare orde blijkt rondom hokken en keten echter niet af te wijken van het provinciale gemiddelde. Hieruit kan worden opgemaakt dat hokken en keten geen extreme openbare ordeproblemen met zich meebrengen.

Overlast doet zich door de afgelegen locaties in beperkte mate voor. Een enkele keet veroorzaakt overlast, maar door verplaatsing of opheffing wordt dit meestal verholpen. Doordat verreweg de meeste keten zich op locaties bevinden met weinig omwonenden, beperkt de overlast zich vooral tot de grondeigenaar. Uit de gesprekken met de keetbezoekers en de grondeigenaren blijkt dat de grondeigenaren de overlast niet melden maar zelf maatregelen nemen. Omdat de keetbezoekers veelal afhankelijk zijn van de grondeigenaar wat betreft stroomvoorziening en toegang tot het erf, lossen zulke problemen zich vaak snel op.

Bezoekers

De gemiddelde leeftijd van de keetbezoekers ligt rond de 19 jaar. Er zijn echter ook keetbezoekers van boven de 30 jaar aangetroffen. De keten die op de lijsten van de politie en gemeenten staan zijn over het algemeen keten die al een langere tijd bestaan. Een verklaring voor het feit dat in dit onderzoek zo weinig keten zijn aangetroffen waar de leeftijd lager ligt, zou kunnen zijn dat keten met jonge bezoekers nog niet bekend zijn bij politie en jeugdwerk.

De bezoekfrequentie van de bekende hokken en keten blijkt relatief laag te liggen. Hoewel bijna een derde van de bekende adressen is bezocht, blijken opvallend veel keten bij bezoek door de onderzoekers dicht te zijn. In een enkel geval is er een keet aangetroffen waarvan de bezoekers zeggen dat ze elke avond van de week open zijn, maar verreweg de meeste keten zijn volgens de bezoekers maximaal twee avonden per week geopend. Dit zijn dan meestal de vrijdag- en zaterdagavond. Tijdens het bezoek aan de keten blijkt echter de helft van de keten ook op een willekeurige vrijdag- of zaterdagavond te zijn gesloten. Het lijkt erop dat hokken en keten in Friesland minder frequent worden bezocht dan vooraf op grond van eerder onderzoek van STAP werd verondersteld.

De keetbezoekers geven verder aan dat op een avond gemiddeld 10 tot 15 bezoekers komen. In geen enkele keet zijn tijdens het veldwerk meer dan 15 personen aangetroffen. Ondanks het relatief hoge aantal bezoeken aan de hokken en keten in verschillende periodes zijn er door de onderzoekers geen grote feesten of zuippartijen aangetroffen. Deze resultaten lijken er daarom op te wijzen dat het drankgebruik op een avond in keten weliswaar hoog kan zijn, maar dat het aantal aanwezige personen in een keet vaak gering is.

Levensfasen

De levensduur van keten verschilt sterk. Door uit te gaan van verschillen in levensduur en functies van hokken en keten, kan worden verklaard waarom relatief veel hokken en keten zijn aangetroffen die zijn opgeheven of waar zich tijdens het bezoek geen bezoekers bevinden.

In een enkel geval blijkt een keet niet 'aan te slaan', wat inhoudt dat na enkele maanden het keetbezoek stopt. Andere keten hebben meer succes en blijven langer actief (soms zelfs tientallen jaren lang). Een cruciale fase in de levenscyclus van een keet is wanneer de bezoekers ouder worden en verkering krijgen of in verband met werk of studie het ouderlijk huis verlaten. Het keetbezoek daalt en de functie van de keet verandert van het wekelijks indrinken voor het stappen in een ontmoetingsplaats waar een groep vrienden in wisselende samenstelling en op onregelmatige basis samenkomt voordat ze uitgaat.

Een definitieve sluiting kan soms jaren duren. Wanneer de bezoekers in de buurt van de keet blijven wonen, kan het keetbezoek ondanks de toenemende leeftijd gewoon doorgaan. De keet krijgt dan de functie van een sociale ontmoetingsplek waar een groep vrienden, ook wel ploeg genoemd, elkaar regelmatig treft. Wanneer een jongere broer de keet niet wil overnemen of de jongste van het gezin ook het huis verlaat, komt het voor dat een groep vrienden waarvan de grondeigenaar geen directe familie is, toestemming krijgt om van de keet gebruikt te blijven maken. Op deze manier kan een keet steeds van ploeg veranderen en soms meer dan 30 jaar in stand blijven. Als er geen nieuwe ploeg is om de keet over te nemen, daalt het keetbezoek en raakt een keet door gebrek aan onderhoud in verval. Uiteindelijk zal de boer besluiten om de keet op het terrein op te ruimen. Tijdens het veldwerk zijn er verschillende vervallen en opgeheven keten aangetroffen.

Duidelijk is dat keten voor verschillende leeftijdscategorieën verschillende functies vervullen. De keet in de startfase wordt voornamelijk gebruikt als ontmoetingsplek waar de jeugd bijeenkomt. De keet in de volgende fase krijgt meer de functie van een plek waar de jongeren bijeenkomen voordat ze op stap gaan. Wanneer de bezoekers ouder worden krijgt de keet de functie van plek waar de bezoekers elkaar wekelijks of maandelijks treffen en kunnen bijpraten.

Alcohol

Er wordt door de bezoekers voornamelijk bier gedronken. In enkele keten wordt stevig ingenomen, gemiddeld tot een half krat bier (15 glazen) per persoon per avond. In de

meeste keten ligt de hoeveelheid alcohol echter lager, op ongeveer vijf à zes flessen bier (6,5 à 8 glazen) per persoon per avond. In enkele keten wordt matig gedronken, twee à drie flessen bier per persoon per avond. Het grote verschil in alcoholgebruik tussen keetbezoekers blijkt ook uit andere onderzoeken naar drankgebruik door keetbezoekers. De hoeveelheid drank lijkt vooral samen te hangen met de drinkcultuur van een keet en minder met bijvoorbeeld de leeftijd. Sommige twintigers drinken veel, anderen matig.

De verschillende functies van de keet zijn gekoppeld aan het drankgebruik van de bezoekers. Het meeste drankgebruik wordt aangetroffen bij bezoekers van keten die al enkele jaren bestaan. De leeftijd van de bezoekers ligt bij deze groep veelal tussen de 17 en 22 jaar. Het toezicht van ouders of grondeigenaren is in deze fase vaak ook minder dan in de beginperiode van de keet. De keet heeft in deze fase vooral de functie van gezamenlijk verzamelpunt voor het vertrek naar uitgaansgelegenheden. Omdat bezoekers in deze leeftijdsfase over het algemeen beschikken over een rijbewijs, is de kans op rijden onder invloed bij deze leeftijdsgroep dan ook het grootst.

Wanneer de bezoekers ouder worden daalt over het algemeen het drankgebruik. Het gaat bij deze keetbezoekers dan ook niet (meer) om het drinken, maar om het samenzijn. Hetzelfde geldt voor de starters. Hierbij moet vermeld worden dat het toezicht op het alcoholgebruik door ouders of grondeigenaren in deze beginfase het hoogst is.

Drugs

In een enkele keet wordt volgens de bezoekers softdrugs gebruikt, maar meestal blijkt van softdruggebruik geen sprake te zijn of blijkt dit door de bezoekers of ouders of grondeigenaren niet te worden geaccepteerd. Het lijkt erop dat er op het Friese platteland eerder sprake is van een drankcultuur dan van een drugscultuur. Voor de jongeren die zijn aangetroffen op de hangplekken in de binnenstad van Leeuwarden geldt het tegengestelde. Het gebruik van softdrugs lijkt bij deze laatste groep de voorkeur te hebben boven het gebruik van drank.

Toezicht

Met name in keten met jonge bezoekers blijkt er toezicht plaats te vinden door één of meerdere ouders of grondeigenaren. Toezicht van ouders of grondeigenaren vindt meestal plaats om overlast bij eventuele omwonenden te voorkomen. De bezoekers van de meeste keten geven tevens aan dat brandweer en politie ter controle langs zijn geweest, evenals jongerenwerkers.

Toezicht op het gedrag van keetbezoekers door de ouders of de boer op wiens erf de keet staat is een geruststellende constatering. De vraag is echter wat dit toezicht exact inhoudt. Er lijkt vooral te worden opgetreden tegen geluidsoverlast, meestal door de stroomvoorziening te blokkeren. Niet altijd duidelijk is of ouders ingrijpen bij overmatig alcoholgebruik of hoe zij overmatig alcoholgebruik trachten te voorkomen. Enkele ouders geven aan jongeren die te veel drinken weg te sturen. Tevens blijkt bij een door jonge bezoekers (jonger dan 16 jaar) bezochte keet geen alcohol te worden geschonken. Het lijkt er echter op dat ouders bij oudere keetbezoekers (boven de 18 jaar) de verantwoordelijkheid over het alcoholgebruik bij de jongeren zelf leggen. Er wordt vaak wel opgetreden bij geluidsoverlast, maar bij overmatig alcoholgebruik wijzen de ouders de jongeren minder vaak terecht.

Tot slot

Het onderzoek heeft als doel het beantwoorden van de vraag of hokken en keten in Friesland door het drankgebruik van de bezoekers extra verstoringen van de openbare orde met zich meebrengen. Uit het onderzoek komt naar voren dat hokken en keten

verschillende functies hebben voor de bezoekers in de verschillende levensfasen. Daarnaast zijn hokken en keten geen nieuw fenomeen op het Friese platteland. Tijdens het veldwerk is naar voren gekomen dat hokken en keten in veel dorpen een lange historie kennen; sommige keten bestaan al meer dan 30 jaar. De reden dat de hokken en keten recentelijk in het nieuws zijn, heeft vooral te maken met het vermeende hoge drankgebruik onder de jeugdige bezoekers.

In dit onderzoek zijn enkele keten aangetroffen waar het drankgebruik onder de bezoekers inderdaad hoog is te noemen. Het merendeel van de aangetroffen hokken en keten lijkt echter niet tot de zogeheten drankketen te behoren. In de keten waar het drankgebruik relatief hoog is, blijkt de leeftijd tenminste 16 jaar te zijn. Daarbij blijkt de bezoekfrequentie zich meestal te beperken tot maximaal twee keer per week. De functie van een keet voor zijn bezoekers hangt eerder samen met de levensfase waarin de bezoekers zich bevinden en de cultuur binnen een vriendengroep dan met de functie als drankgelegenheid.

Uit dit onderzoek wordt duidelijk dat hokken en keten een duidelijke sociale functie vervullen binnen de plattelandscultuur. Verschillende leeftijdsgroepen maken gebruik van hokken en keten. De keet geeft daarbij een mogelijkheid om elkaar te (blijven) ontmoeten en gezamenlijk activiteiten te ontplooiën. In een deel van de hokken en keten gaan deze activiteiten gepaard met het drinken van grote hoeveelheden alcohol. In tegenstelling tot hangplekken in de binnenstad van Leeuwarden blijkt er daarbij rondom hokken en keten nauwelijks tot geen sprake te zijn van structurele overlast en openbare orde problemen.

LITERATUUR

- Bieleman, B., A. Kruize, A. Nienhuis (2006)
Monitor alcoholverstreking jongeren 2005. Naleving leeftijdsgrenzen 16 en 18 jaar drank- en horecawet. Metingen 1999, 2001, 2003 en 2005; St. INTRAVAl, Groningen.
- Korte, J. (2007)
Alcoholgebruik bij middelbare scholieren in Twente. Prevalentie, determinanten en de rol van keten. Universiteit Twente, Enschede.
- Mulder, J. (2005)
Indrinken op eigen erf: landelijk veldonderzoek naar jongerenontmoetingsplekken in een semi-particuliere omgeving. STAP, Utrecht
- Partoer CMO Fryslân en Noordelijke Hogeschool Leeuwarden (2005)
Jongeren ontmoetingsplekken in Friesland, een inventarisatie. Partoer CMO Fryslân, Leeuwarden.
- Rouwe, S. de (2005)
Overzicht jeugdcaravans Wunseradiel. Gemeente Wunseradiel.

Kranten

- De Telegraaf (31 maart 2005)
'Zorgen over drankmisbruik op platteland'
- De Volkskrant (22 augustus 2007)
'Staphorst pakt drankketen aan om alcoholmisbruik onder jeugd in te dammen.'
- Reformatorisch dagblad (4 april 2007)
'Toekomst keten gegarandeerd.'
- Trouw (24 augustus 2007)
'Ouders zijn spil in alcoholbeleid. Naar de jongerenkeet in Staphorst is voor christelijke jongeren uitgaan.'

Internet

- Centrum Criminaliteitspreventie Veiligheid (2007)
Raad van staten: Putten moet optreden tegen bierketen.
www.hetccv.nl/Nieuws/2007/07. Bezocht: November 2007.
- Gemeente Dalfsen (2004)
www.dalfsen.nl/web/show. Bezocht: November 2007.
- Startpagina Jeugdketen
www.jeugdkeet.startpagina.nl.

BIJLAGE 1 OVERZICHT BEKENDE KETEN

Op deze kaart van de Provincie Friesland staat per gemeente aangegeven hoeveel hokken en keten zich in die gemeente bevinden.

BIJLAGE 2 OVERZICHT BEZOCHTE KETEN

Op deze kaart van de provincie Friesland staat aangegeven hoeveel keten per gemeente zijn bezocht door het onderzoeksteam.

BIJLAGE 3 LOCATIE EN STATUS KETEN

Tabel 1 Bezochte locaties hokken en keten in Friesland naar locatie en status (*de in cursiefgedrukte gemeenten zijn in het voorjaar bezocht, de andere gemeenten in de nazomer*)

Gemeente	Plaats	Status				Totaal
		Open	Gesloten	Opgeheven	Onvindbaar	
Achtkarspelen	Augustinusga	0	1	0	0	1
	Buitenpost	1	0	1	0	2
	Surhuisterveen	0	1	0	1	2
	Surhuizum	0	1	1	1	3
Dantumadeel	Zwaagwesteinde	0	0	2	0	2
	Damwoude	1	0	0	2	3
	Veenwoude	1	0	0	1	2
<i>Dongeradeel</i>	<i>Metslawier</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>1</i>
	<i>Peasens/Moddergat</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>1</i>
	<i>Nes</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>1</i>
	<i>Ee</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>1</i>
	<i>Oosternijkerk</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>1</i>
<i>Gaasterlan-Slaet</i>	<i>Wijckel</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>5</i>
<i>Heerenveen</i>	<i>Tjalleberd</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>1</i>
<i>Kollumerland</i>	<i>Oudwoude</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>2</i>
	<i>Westergeest</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>1</i>
Littenseradiel	Easterein/ Oosterend	1	0	0	0	1
	Hinnaard	0	0	1	0	1
	Kûbaard	0	1	0	0	1
	Reahûs	1	1	0	0	2
	Wiuwert	0	1	0	1	2
	Wommels	1	0	0	1	2
Ooststellingwerf	Oldeberkoop	0	0	0	1	1
	Makkinga	1	0	0	0	1
	Donkerbroek	2	0	0	0	2
	Elsloo	2	1	0	0	3
<i>Opsterland</i>	<i>Tijnje</i>	<i>3</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>5</i>
	<i>Nij Beets</i>	<i>1</i>	<i>3</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>4</i>
	<i>Terwispeel</i>	<i>0</i>	<i>2</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2</i>
Skarsterlan	Haskerhorne	1	0	1	0	2
	Oudehaske	1	0	0	0	1
	Ouwsterhaule	1	0	0	0	1
	Rottum	0	1	0	0	1
	Scharsterbrug	1	0	0	0	1
	Sint Nicolaasga	0	1	1	0	2
Sneek	Ysbrechtum	0	1	0	0	1
Weststellingwerf	Noordwolde	1	0	1	1	3
	Oldeholtspade	0	1	0	0	1

Tabel 1 Bezochte locaties hokken en keten in Friesland naar locatie en status (de in cursiefgedrukte gemeenten zijn in het voorjaar bezocht, de andere gemeenten in de nazomer) *(vervolg)*

Gemeente	Plaats	Status				Totaal
		Open	Gesloten	Opgeheven	Onvindbaar	
Wunseradiel	Schettens	0	1	1	0	2
	Witmarsum	2	1	0	0	3
	Tjerkwerd	1	0	1	0	2
	Exmorra	1	1	0	0	2
	Blauwhuis	1	0	0	0	1
<i>Wymbritseradiel</i>	<i>Oppenhuizen</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>4</i>
	<i>IJlst</i>	<i>1</i>	<i>3</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>4</i>
	<i>Scharnegoutum</i>	<i>2</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2</i>
	<i>Hommerts</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>2</i>	<i>0</i>	<i>3</i>
	<i>Goenga</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>1</i>
	<i>IJlst</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>1</i>
Totaal	n	37	29	15	13	94
	%	39	31	16	14	100

BIJLAGE 4 METHODOLOGIE

Tabel 1 laat zien dat er het aantal incidenten in een plaats nauwelijks samenhangt met het aantal hokken en keten ($r = .22$; $p < .001$) en zeer sterk samenhangt met het aantal inwoners van de plaats ($r = .73$; $p < .001$).

Tabel 1 Correlatietabel

Variabelen	Aantal incidenten	Aantal keten	Aantal inwoners
Aantal incidenten	1	.22	.73
Aantal keten	.22	1	.27
Aantal inwoners	.73	.27	1

Om te toetsten of het aantal incidenten is te voorspellen door het aantal hokken en keten in de omgeving is een lineaire regressie uitgevoerd. De afhankelijke variabele in de regressievergelijking is het aantal incidenten in een dorp of plaats. De incidenten komen uit de X-pol gegevens van 2006. Als onafhankelijke variabele zijn het aantal keten in de plaats of dorp en het aantal inwoners meegenomen. Het aantal hokken en keten komt uit de meest geactualiseerde adressenlijst van de politie die gebruikt is bij de dataverzameling in het najaar. Omdat in de grote plaatsen in Friesland (bijna) geen hokken of keten zijn, zijn in de analyse alleen de dorpen en plaatsen vanaf 9.500 inwoners meegenomen.

Tabel 2 Regressietabel

	Beta	t	p <
Aantal keten	.023	.664	ns
Aantal inwoners	.725	20,5	.001

Afhankelijke Variabele: Aantal incidenten
 $R^2 = .535$

Tabel 2 laat zien dat alleen het aantal inwoners in een plaats een significantie bijdrage levert aan verklaarde variantie ($\beta = .73$; $p < .001$) van het aantal incidenten.